

درس خارج

درس خارج عالیترین سطح **دروس حوزه** است. این دوره به صورت سنتی، پس از طی دو دوره مقدمات و سطح آغاز می‌شود. در دوره مقدمات **ادبیات عرب**، **منطق**، **فقه** و **اصول** نیمه استدلالی تدریس می‌شود و در دوره سطح فقه و اصول استدلالی اما به صورت متن‌محور ارائه می‌گردد.

فهرست مندرجات

- ۱- [تعریف درس خارج](#)
- ۲- [فقه محوری نظام آموزشی حوزه](#)
- ۳- [ویژگی های درس خارج](#)
- ۴- [منبع](#)

تعریف درس خارج

درس خارج را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: «ارائه استدلالی درس بدون تکیه بر متن خاص». در این درس، استاد نظرات مختلف درباره موضوع مورد بحث را مطرح می‌کند و ادله آن را بازگو و نقد می‌کند و در آخر نظر خود را ارائه می‌کند.

فقه محوری نظام آموزشی حوزه

نظام آموزشی حوزه، نظامی فقه‌محور است. این نظام به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده است که هدف آن تربیت مجتهد و فقیه باشد. دروس اصلی در دوره مقدمات و سطح، همه متون فقه و اصول است. دیگر دروس اعم از تفسیر و کلام و فلسفه و... همه به صورت جنبی ارائه می‌شود و بسیاری از طلاب به صورت غیرحضوری آن‌ها را فرا می‌گیرند. فقه‌محوری باعث شده است که دیگر علوم در انزوا و گوشه قرار گیرند. اگر چه وقتی گفته می‌شود «درس خارج»، نخست درس فقه و اصول فقه به ذهن می‌آید، اما آیا می‌توان درس خارج را منحصر در این دو علم کرد که یکی مقدمه و دیگری ذی‌المقدمه است؟ به عبارت دیگر، آیا می‌توان برای دروس کلام، فلسفه، تفسیر و... نیز درس خارج برگزار کرد یا نه؟

ویژگی های درس خارج

آنچه درس خارج را تشکیل می‌دهد، ارائه مستند و استدلالی نظر استاد و بررسی نظرات دیگران و نقد ادله آنان است. هر علم حوزوی این زمینه را داشته باشد که درباره مسائل آن، نظرات و استدلال‌های مختلف گفته شود، می‌توان برای آن درس خارج برگزار کرد. مثلاً می‌توان به **علم کلام** اشاره کرد. فرقه‌های مختلف کلامی و حتی اختلافات کلامی یک فرقه و مذهب خاص می‌تواند بحثی برای یک درس خارج باشد. برای نمونه، تفاوت کلامی مکتب شیعی بغداد و مکتب شیعی قم در عصمت ائمه اطهار و دیگر نظرات در این باب، و بررسی استدلال‌های مختلف و نقد آنان موضوع چند جلسه درس خارج کلام باشد.

همین را می‌توان در علوم حوزوی دیگر مانند تفسیر و فلسفه نیز گفت. علاوه بر اینکه از جهت اثباتی اشکالی در برگزاری دروس خارج غیرفقه و اصول نیست، در مقام وقوع نیز این اتفاق افتاده است. به عنوان نمونه می‌توان به درس تفسیر **آیت الله جوادی آملی** اشاره کرد. در این درس نظرات مختلف تفسیری بیان و نقد می‌شود و در آخر استاد نظر خود را بیان می‌کند. همچنین دروس خارج فلسفه و کلام در **حوزه علمیه** برگزار می‌شود و نمی‌توان گفت که این اختصاص به فقه و اصول دارد.

نکته‌ای که باید توجه کرد این است که عنوانی مانند **درس خارج مهدویت** عنوانی شبیه درس خارج «صلاه» است. به این معنا که هر دو، مسئله‌ای از مسائل علم خود را بررسی می‌کنند. مهدویت مسئله‌ای کلامی است و مبحث صلاه مسئله‌ای فقهی است.

منبع

[پایگاه اطلاع رسانی تربیون](#)